

خلاصه گزارش تعامل اتحادیه اروپا و شورای همکاری خلیج فارس درباره تنوع بخشی اقتصادی در عرصه صنایع فرهنگی و خلاق

نویسنده: امین علی اصغری، پژوهشگر همکار اندیشکده حکمروایی فرهنگی (حرف) - پژوهشگده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف

فهرست مطالب

۳	چکیده
۵	مقدمه
۷	۱. صنایع فرهنگی و خلاق در اتحادیه اروپا
۱۰	۲. صنایع فرهنگی و خلاق در شورای همکاری خلیج فارس
۱۰	۱/۲ پادشاهی بحرین
۱۱	۱/۱/۲ چارچوب سیاست‌گذاری برای صنایع فرهنگی و خلاق بحرین
۱۳	۲/۱/۲ فرصت‌های همکاری و تبادل بین اتحادیه اروپا و بحرین
۱۵	۲/۲ دولت کویت
۱۶	۱/۲/۲ چارچوب سیاست‌گذاری برای صنایع فرهنگی و خلاق در کویت
۱۸	۲/۲/۲ فرصت‌های همکاری و تبادل میان اتحادیه اروپا و کویت
۲۰	۳/۲ سلطان‌نشین عمان
۲۰	۱/۳/۲ چارچوب سیاست‌گذاری برای صنایع فرهنگی و خلاق عمان
۲۲	۲/۳/۲ فرصت‌های همکاری و تبادل میان اتحادیه اروپا و عمان
۲۴	۴/۲ پادشاهی عربستان سعودی
۲۶	۱/۴/۲ زمینه سیاست‌گذاری برای صنایع فرهنگی و خلاق در عربستان سعودی
۲۷	۲/۴/۲ فرصت‌های همکاری و تبادل بین اتحادیه اروپا و عربستان سعودی
۲۸	۳. جمع‌بندی

این گزارش^۱، اطلاعاتی کلی از فرصت‌های ساخت و توسعه صنایع فرهنگی و خلاق (CCI) در شورای همکاری کشورهای عرب خلیج فارس (GCC) با تمرکز بر همکاری میان این شورا و اتحادیه اروپا ارائه می‌دهد. این سند، بخشی از برنامه گفت‌وگوی اتحادیه اروپا و شورای همکاری خلیج فارس درباره تنوع بخشی اقتصادی است که در آوریل ۲۰۱۸ آغاز شد و توسط TFCC^۲، یکی از رهبران جهانی در پژوهش، تعیین راهبرد و سیاست‌گذاری صنایع فرهنگی و خلاق، اجرا می‌شود. هدف کلی این پروژه، تقویت رابطه بین اتحادیه اروپا و کشورهای عضو شورا از طریق حمایت از فرآیند جاری تنوع‌بخشی اقتصادی در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و کاهش وابستگی به بخش‌های هیدروکربنی است.

این پروژه به دنبال تقویت موقعیت اتحادیه اروپا به‌عنوان شریک برتر برای کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در زمینه همکاری بر روی راهبردهای تنوع‌بخشی اقتصادی، ثبات اقتصاد کلان، تجارت و سرمایه‌گذاری و پژوهش و نوآوری است. هدف خاص این برنامه، ترویج سیاست‌های مرتبط با تجارت، سرمایه‌گذاری و امور اقتصادی سازگار با محیط‌زیست، گفت‌وگو و همکاری بین ذینفعان اتحادیه اروپا و شورای خلیج فارس در سطوح منطقه ای و ملی در چارچوب فرآیند تنوع‌بخشی اقتصادی شورای همکاری خلیج فارس است.

۱ عنوان اصلی گزارش:

EU - Gulf Cooperation Council (GCC) Dialogue on Economic Diversification, Exploring Synergies: Strengthening EU-GCC Collaboration in the Cultural and Creative Industries

۲ مشاوره خلاقانه تام فلمینگ (Tom Fleming Creative Consultancy)

این سند که بر صنایع فرهنگی و خلاق تمرکز دارد، موارد زیر را ارائه می‌دهد:

(۱) مقدمه‌ای بر صنایع فرهنگی و خلاق و دلیل اهمیت آن‌ها در رشد، رقابت‌پذیری، نوآوری و جامعه مدنی در اتحادیه اروپا و شورای همکاری خلیج فارس.

(۲) مرور کلی بر ویژگی‌ها و پویایی‌های صنایع فرهنگی و خلاق در پادشاهی بحرین، کویت، سلطان‌نشین عمان و پادشاهی عربستان سعودی.

(۳) اولویت‌ها و فرصت‌های مشترک همکاری در صنایع فرهنگی و خلاق بین کشورهای اتحادیه اروپا و شورای همکاری خلیج فارس، از جمله مجموعه‌ای از حوزه‌ها برای تحقیقات بیشتر و توسعه مشارکت.

در سراسر جهان، دولت‌ها و شرکای بخش خصوصی و جامعه مدنی برای توسعه و رشد صنایع فرهنگی و خلاق تلاش می‌کنند. این اقدامات بر اساس شناسایی ظرفیت‌های این صنایع برای رشد، ایجاد اشتغال، سازگاری با تغییرات فناوری و اثرات مثبت سرریز آن‌ها بر کل اقتصاد صورت می‌گیرد. در بازارهای نوظهور، صنایع فرهنگی و خلاق که عمدتاً توسط آزادکاران (فریلنسرها) و کسب‌وکارهای کوچک هدایت می‌شوند، یکی از عوامل اصلی ایجاد شغل‌های غیررسمی برای حدود ۳۰۰ میلیون نفر هستند و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۳ به ارزش جهانی ۹۸۵ میلیارد دلار برسند.

با کاهش همه‌گیری کووید-۱۹، صنایع فرهنگی و خلاق به سرعت در حال بازیابی بوده و برخی بخش‌ها، رشد قابل توجهی از خود نشان می‌دهند. مخصوصاً بخش‌هایی مانند بازی‌های رایانه‌ای و بخش‌های صوتی-تصویری که به صورت دیجیتالی هدایت می‌شوند. در این حوزه‌ها تقاضای زیادی برای محتوای جدید و تجربه‌های نوین وجود دارد و نوآوری‌های قابل توجهی مانند رشد واقعیت افزوده و تأثیر هوش مصنوعی نیز در حال انجام است. سایر بخش‌های صنایع فرهنگی و خلاق، از هنرهای نمایشی گرفته تا موسیقی، فیلم، طراحی، مد و هنرهای تجسمی، در حال نشان دادن مقاومت خود پس از همه‌گیری کووید-۱۹ هستند و رشد و نوآوری را توأمان تجربه می‌کنند. تغییرات عمده‌ای که از طریق تحولات فناوری و حرکت به سمت الگوهای اخلاقی و پایدار در زنجیره ارزش صنایع فرهنگی و خلاق هدایت می‌شوند، نیز در این روند دیده می‌شوند.

در سراسر جهان، دولت‌ها و شرکای بخش خصوصی و جامعه مدنی برای توسعه و رشد صنایع فرهنگی و خلاق تلاش می‌کنند. این اقدامات بر اساس شناسایی ظرفیت‌های این صنایع برای رشد، ایجاد اشتغال، سازگاری با تغییرات فناوری و اثرات مثبت سرریز آن‌ها بر کل اقتصاد صورت می‌گیرد. در بازارهای نوظهور، صنایع فرهنگی و خلاق که عمدتاً توسط آزادکاران (فریلنسرها) و کسب‌وکارهای کوچک هدایت می‌شوند، یکی از عوامل اصلی ایجاد شغل‌های غیررسمی برای حدود ۳۰۰ میلیون نفر هستند و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۳ به ارزش جهانی ۹۸۵ میلیارد دلار برسند.

با کاهش همه‌گیری کووید-۱۹، صنایع فرهنگی و خلاق به سرعت در حال بازیابی بوده و برخی بخش‌ها، رشد قابل توجهی از خود نشان می‌دهند. مخصوصاً بخش‌هایی مانند بازی‌های رایانه‌ای و بخش‌های صوتی-تصویری که به صورت دیجیتالی هدایت می‌شوند. در این حوزه‌ها تقاضای زیادی برای محتوای جدید و تجربه‌های نوین وجود دارد و نوآوری‌های قابل توجهی مانند رشد واقعیت افزوده و تأثیر هوش مصنوعی نیز در حال انجام است. سایر بخش‌های صنایع فرهنگی و خلاق، از هنرهای نمایشی گرفته تا موسیقی، فیلم، طراحی، مد و هنرهای تجسمی، در حال نشان دادن مقاومت خود پس از همه‌گیری کووید-۱۹ هستند و رشد و نوآوری را توأمان تجربه می‌کنند. تغییرات عمده‌ای که از طریق تحولات فناوری و حرکت به سمت الگوهای اخلاقی و پایدار در زنجیره ارزش صنایع فرهنگی و خلاق هدایت می‌شوند، نیز در این روند دیده می‌شوند.

۱. صنایع فرهنگی و خلاق در اتحادیه اروپا

«اروپای خلاق» برنامه‌ای پیشرو از سوی اتحادیه اروپا برای سرمایه‌گذاری و توسعه صنایع فرهنگی و خلاق است. این برنامه شامل دو بخش «اروپای خلاق - فرهنگ» و «اروپای خلاق-رسانه» و همچنین بخشی میان‌حوزه‌ای است. برنامه اروپای خلاق از همکاری‌های فرامرزی و فعالیت‌های شبکه‌سازی برای تمامی بخش‌های فرهنگی و خلاق حمایت و بر روی پلتفرم‌ها و شبکه‌های مهم سرمایه‌گذاری می‌کند.

کمیسیون اروپا برای تهیه برنامه «اروپای خلاق» طی سال‌های ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۷، با طیف گسترده‌ای از ذینفعان و کارشناسان کشورهای عضو مشاوره کرده است. این مشاوره‌ها به موازات ارزیابی عملکرد برنامه اروپای خلاق در سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۲۰ برگزار شدند. برنامه اروپای خلاق ۲۰۲۱-۲۰۲۷ به دنبال رفع کمبودهای برنامه پیشین با در نظر گرفتن حمایت‌های جدید برای حوزه‌هایی مانند موسیقی، معماری، کتاب و نشر و میراث فرهنگی است.

این اقدامات بر ظرفیت‌سازی، توسعه استعدادها و حرفه‌ای‌سازی صنایع متمرکز خواهند بود. دیگر اولویت‌ها شامل جمع‌آوری داده‌ها (برای تضمین رویکرد مبتنی بر شواهد برای سرمایه‌گذاری) و نقش صنایع فرهنگی و خلاق در توسعه پایدار است. علاوه بر این، جابجایی کالاها و خدمات خلاقانه و استعدادها از اولویت‌های اتحادیه اروپا است، که به تسهیل تجارت بدون مانع و تحرک عوامل خلاق در سطح بین‌المللی کمک می‌کند.

کارآفرینی و نوآوری از موضوعات مهم برای اتحادیه اروپا در رویکرد آن به صنایع فرهنگی و خلاق است. به عنوان مثال، در گزارش OMC^۳ با عنوان «نقش سیاست‌های عمومی در توسعه پتانسیل کارآفرینی و نوآوری بخش‌های فرهنگی و خلاق»، اهمیت سرمایه‌گذاری هدفمند و حمایت از کارآفرینی خلاق و رشد فراگیر نشان داده شده است.

دسترسی به منابع مالی و رویکردهای مربوط به مشوق‌های مالیاتی و مقرراتی برای صنایع فرهنگی و خلاق نیز در سطح اتحادیه اروپا و کشورهای عضو اهمیت بسیاری دارند، همانطور که در گزارش OMC با عنوان «دسترسی به منابع مالی - به سمت اکوسیستم‌های مالی کارآمدتر» نیز مشخص شده است. دلیل این موضوع آن است که این صنایع اغلب از اولویت‌های منابع مالی سنتی (مانند بدهی و سهام) خارج‌اند و به رویکردهای خاصی برای سرمایه‌گذاری و ابزارهای مالی متناسب نیاز دارند. بر اساس این رویکردها، از بنگاه‌هایی که عموماً مقیاس کوچک، مدل‌های کسب و کاری خاص و متمایزی دارند و در زمینه محتوای ناملموس و محصولات و خدمات با بازاری در حال تغییر سریع فعالیت می‌کنند، حمایت می‌شود.

صنایع فرهنگی و خلاق در اتحادیه اروپا به واسطه بیش از ۲۰ سال اصلاحات سیاستی، سرمایه‌گذاری هدفمند و تعهد به رویکردهای مبتنی بر داده و شواهد، از ابتکارات حمایتی فراوانی بهره‌مند شده‌اند. این ابتکارات شامل موارد زیر است:

(۱) تأمین مالی مؤسسه اروپایی نوآوری و فناوری (EIT) که همکاری میان بخش‌های مختلف صنایع فرهنگی و خلاق در کشورهای عضو را تقویت کرده و عصر جدیدی از تحقیق و توسعه بین‌نهادی و میان‌بخشی را آغاز خواهد کرد.

^۳ مخفف Open Method of Coordination است که به فارسی به عنوان «روش باز هماهنگی» ترجمه می‌شود. این روش یک ابزار غیرالزام‌آور برای هماهنگ‌سازی سیاست‌ها در میان کشورهای عضو اتحادیه اروپا است. هدف OMC این است که از طریق اشتراک بهترین تجربیات، تنظیم اهداف مشترک و نظارت منظم بر پیشرفت‌ها، همکاری بین کشورهای عضو در حوزه‌هایی مانند آموزش، اشتغال، حمایت اجتماعی، و فرهنگ را تقویت کند. این روش به کشورهای عضو اجازه می‌دهد تا بدون از دست دادن حاکمیت خود، سیاست‌های خود را هماهنگ و بهبود بخشند.

۲) شبکه‌های صنایع فرهنگی و خلاق مانند: شبکه کسب‌وکار خلاق اروپایی، ابتکار STARTS (نوآوری در تقاطع علم، فناوری و هنر)، شبکه اتحادیه اروپا از مراکز خلاق، شبکه‌های اروپایی برای نوآوری‌های مبتنی بر خلاقیت، شبکه سرتاسری اروپا از مراکز نوآوری دیجیتال، ابتکارات منطقه‌ای برای فرهنگ و خلاقیت (مانند شبکه تحقیقات و نوآوری مناطق اروپا - گروه کاری طراحی و خلاقیت).

۳) سیاست‌گذاری مبتنی بر داده و شواهد آماری: به عنوان مثال، کمیسیون اروپا و یورواستت (Eurostat) در حال کار بر روی آمارهای فرهنگی و دیگر مطالعات مرتبط هستند.

۴) برابری، تنوع و شمول: شورای اتحادیه اروپا و سایر سازمان‌های بین‌المللی مدت‌هاست که به قدرت مشارکت فرهنگی گروه‌های منزوی و محروم پی برده‌اند و همچنین از تنوع فرهنگی و گفتگوی بین‌فرهنگی حمایت کرده‌اند. مشارکت در فعالیتهای فرهنگی به عنوان ابزاری برای ترویج برابری، توانمندسازی افراد و جوامع برای ارتباط و توسعه ظرفیت‌هایشان دیده می‌شود.

۵) «دستور کار شهری برای اتحادیه اروپا» بر اهمیت فرآیندهای توسعه شهری فراگیر و همبسته تأکید می‌کند و لزوم مشارکت جامعه مدنی و جوامع در فرآیند خلق مکان را در دستور کار قرار می‌دهد. همچنین بر اتخاذ رویکردهای جامع که بتواند ابعاد اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی، سرزمینی و فرهنگی را در نظر بگیرد، استوار است. این دستور کار شامل برنامه‌های اخیر و جاری مانند «باوهاوس جدید اروپایی»^۴ است.

۴ https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en

۲. صنایع فرهنگی و خلاق در شورای همکاری خلیج فارس

تحقیقاتی که برای این گزارش انجام شده است بر مشخصات و یویایی‌های صنایع فرهنگی و خلاق در چهار کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس متمرکز است: بحرین، کویت، عمان و عربستان سعودی. هر کشور محیطی متفاوت برای سیاست‌ها و همکاری‌ها در حوزه صنایع فرهنگی و خلاق ارائه می‌دهد. علاوه بر این، هر کشور دارای میراث فرهنگی متمایز و واقعیت معاصر خود در زمینه فرهنگ، جامعه و اقتصاد است.

خلاصه‌های کلیدی کشورها که در ادامه آمده‌اند، قصد ندارند این پیچیدگی‌ها را به‌طور کامل توصیف کنند. بلکه این خلاصه‌ها با هدف ارائه بینشی اولیه از زمینه و وضعیت صنایع فرهنگی و خلاق در هر کشور، همراه با مجموعه‌ای از اولویت‌های سیاست‌گذاری، شرکای کلیدی، آژانس‌ها، پروژه‌ها و برنامه‌های آن‌ها ارائه شده‌اند. مشخصات هر کشور با ارائه برخی ملاحظات کلی برای همکاری و مشارکت با اتحادیه اروپا خاتمه می‌یابد. این ملاحظات شامل برنامه‌های توسعه ملی و چارچوب‌های سیاست‌گذاری خاص (به‌علاوه آژانس‌های بالقوه توسعه صنایع فرهنگی و خلاق) است که برای هدایت و هماهنگی فعالیت‌ها در هر کشور مورد نیاز است.

۱/۲ پادشاهی بحرین

بحرین با جمعیتی بیش از ۱/۵ میلیون نفر، اولین اقتصاد در شرایط پس از اقتصاد نفتی را در خلیج فارس توسعه داد. این نتیجه دهه‌ها سرمایه‌گذاری در بخش‌های بانکداری و گردشگری است. بسیاری از بزرگترین مؤسسات مالی جهان در پایتخت این کشور حضور دارند. بانک جهانی، بحرین را به عنوان یک اقتصاد با درآمد بالا به رسمیت شناخته است.

عملکرد بخش غیرنفتی باعث افزایش رشد تولید ناخالص داخلی حقیقی به میزان ۷/۸٪ در سه‌ماهه اول سال ۲۰۲۲ نسبت به دوره مشابه سال گذشته شد، که این افزایش به دلیل رفع محدودیت‌های کووید-۱۹ بود. در همین حال، توسعه‌های کلیدی مانند اجرای بانکداری باز و افزایش تقاضا برای بهبود تجربه مشتری، نیاز به راه‌حل‌های نوآورانه فین‌تک^۵ در بحرین را برجسته کرده است. زیربخش‌های کلیدی مانند فین‌تک و هوش مصنوعی، و همچنین زیربخش‌های نوظهوری مانند بیوتکنولوژی، فناوری پاک (CleanTech) و فناوری کشاورزی (AgriTech) در دنیای پسا کرونا اهمیت بیشتری پیدا کرده‌اند.

آژانس توسعه «تمکین» نقش حمایتی مهمی برای شرکت‌های فعال در حوزه صنایع فرهنگی و خلاق ایفا می‌کند. این آژانس از کارآفرینی حمایت کرده و آموزش و ظرفیت‌سازی را ارائه می‌دهد و مجموعه‌ای از شرکت‌های بحرینی را در تمام بخش‌ها از جمله شرکت‌های فرهنگی و خلاق به نمایش می‌گذارد. هیئت توسعه اقتصادی بحرین نیز نظارت بر توسعه اقتصادی کشور را برعهده دارد و از رشد و جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی حمایت می‌کند.

۱/۱/۲ چارچوب سیاست‌گذاری برای صنایع فرهنگی و خلاق بحرین

همانند بسیاری از کشورها، مسئولیت صنایع فرهنگی و خلاق در بحرین میان چندین وزارتخانه و برنامه‌ها و پروژه‌های مرتبط تقسیم شده است. یکی از چارچوب‌های مرکزی سازمان‌دهی این حوزه «چشم‌انداز بحرین ۲۰۳۰: استراتژی توسعه ملی» است. این استراتژی بر شکل‌دهی چشم‌انداز دولت، جامعه و اقتصاد متمرکز است و سه اصل راهنمای کلیدی دارد: پایداری، عدالت و رقابت‌پذیری.

^۵ فین‌تک یا فناوری مالی به معنای کاربرد نوآورانه فناوری در ارائه خدمات مالی است.

«سازمان فرهنگ و آثار باستانی بحرین» چشم‌اندازی برای توسعه فرهنگ در بحرین دارد، و از نقش فرهنگ در تقویت هویت ملی بحرینی حمایت می‌کند. این سازمان برنامه‌ای ملی برای فرهنگ اجتماعی اجرا کرده و از ابتکاراتی که به توسعه اجتماعی و فرهنگی کمک می‌کنند، از جمله مشارکت با بخش خصوصی، حمایت می‌کند.

این سازمان تمرکز زیادی بر حفاظت و نوسازی میراث و تبادل فرهنگی و درک متقابل (که در کشوری با این تنوع بسیار مهم است) دارد. این هدف در «چهارمین مجمع میراث فرهنگی ناملموس ۲۰۲۲» که به بررسی میراث ناملموس خاص مانند «المراده»، مراسم عروسی بحرینی، موسیقی سنتی (السط) و جشن‌های کودکان پرداخت، نشان داده شد. سازمان فرهنگ و آثار باستانی بحرین نیز مسئولیت مشترکی در قبال صنایع فرهنگی و خلاق دارد و در چشم‌انداز خود به حوزه‌هایی مانند بازی‌سازی و تولیدات صوتی-تصویری اشاره کرده است. با این حال، شواهد کمی از سرمایه‌گذاری راهبردی در این فعالیت‌ها وجود دارد.

«سازمان گردشگری و نمایشگاه‌های بحرین» استراتژی جدیدی برای گردشگری بحرین (۲۰۲۲-۲۰۲۶) ارائه کرده است که بر هفت محور استوار است: توسعه جاذبه‌های دریایی، گردشگری تجاری، گردشگری ورزشی، گردشگری تفریحی، گردشگری پزشکی، گردشگری فرهنگی و گردشگری رسانه‌ای و سینمایی.

تمرکز برگردشگری فرهنگی شامل سرمایه‌گذاری در نوسازی میراث، مانند معرفی منامه به عنوان یک شهر تاریخی متمایز و مرکز طراحی معاصرو همچنین ایجاد زیرساخت‌های جدید برای تقویت تولیدات فرهنگی مانند تأسیس «تئاتر الدانا» است. تمرکز برگردشگری رسانه‌ای و سینمایی می‌تواند بحرین را به عنوان مرکزی برای تولید فیلم معرفی کند و نیازهای تولید و پساتولید را هم برای اروپا و هم برای هند فراهم کند.

این هدف به سرمایه‌گذاری راهبردی و حمایت‌های توسعه‌ای قابل توجهی نیاز دارد، زیرا در حال حاضر بحرین در زمینه گردشگری فرهنگی در مراحل ابتدایی قرار دارد. با این حال، بحرین پتانسیل واقعی برای تبدیل شدن به یک مقصد جذاب برای گردشگری فرهنگی را داراست. ۱۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیرساختی گردشگری به عنوان بخشی از برنامه تحول پسا کرونا، از جمله ساخت هتل‌ها و موزه‌های جدید برای حمایت از گردشگری، در حال انجام است.

بحرین سه سایت میراث جهانی یونسکو دارد که به بازدیدکنندگان تجربه‌ای منحصر به فرد ارائه می‌دهد: مدافن دلمون، مسیر مروارید و قلعه بحرین. تمرکز بر اقتصاد خلاق به احیای این دارایی‌ها کمک می‌کند و مدلی پایدار برای گردشگری فرهنگی ایجاد خواهد کرد.

❖ ۲/۱/۲ فرصت‌های همکاری و تبادل بین اتحادیه اروپا و بحرین

به طور کلی، فرصتی برای توسعه دانش سیاست‌گذاری و ظرفیت‌سازی وجود دارد که به بحرین کمک می‌کند تا سیاست و چارچوب ملی اقتصاد خلاق خود را توسعه دهد. این سیاست‌گذاری‌ها بلوک‌های سازنده اصلی برای رشد و نوآوری را تعیین کرده و فعالیت‌های مبادلاتی و تجاری با اتحادیه اروپا را تسهیل خواهد کرد.

این فعالیت‌ها شامل فرصت‌های ویژه‌ای برای حمایت از «سازمان هنر و فرهنگ بحرین (BACA)» در توسعه برنامه‌های راهبردی برای صنعت فیلم و رسانه‌های دیداری-شنیداری، توسعه اشتغال جوانان و آموزش فرهنگی و افزایش آگاهی ملی در مورد فرهنگ و خلاقیت است. فعالیت‌های اولویت‌دار باید شامل موارد زیر باشد:

(۱) ایجاد یک سازمان اختصاصی برای توسعه بخش (یا دپارتمانی در یک سازمان موجود) که هماهنگی توسعه آن بخش، شبکه‌سازی، تبادل دانش و سرمایه‌گذاری را بر عهده گیرد.

(۲) ایجاد یک پایگاه داده برای صنایع خلاق: ارائه شواهد آماری درباره مقیاس، تنوع و نیازهای توسعه این بخش.

(۳) ایجاد یک برنامه نوآوری اختصاصی برای صنایع خلاق جهت تسریع کسب‌وکارهای این بخش از طریق تشویق به نوآوری.

علاوه بر این، در جهت حمایت از بحرین به عنوان یک مرکز صنایع خلاق، زمینه‌های زیر فرصت‌هایی را برای همکاری‌های آینده ارائه می‌دهند:

(۱) توسعه مهارت‌ها و آموزش خلاق: حمایت از مؤسسات و واسطه‌ها در بحرین برای ایجاد برنامه‌های کارآفرینی و مدیریت خلاق و اطمینان از پر شدن شکاف‌های مهارتی فنی (به عنوان مثال در طراحی، واقعیت افزوده، بازی‌سازی). این برنامه‌ها می‌تواند شامل ارائه مشاوره و همکاری بین دانشگاه‌های اتحادیه اروپا و بحرین، سازمان‌های کارآفرینی و ارائه‌دهندگان مهارت‌ها باشد.

۲) مشارکت‌های عمومی/ خصوصی و آمادگی برای سرمایه‌گذاری: همکاری با سازمان هنر و فرهنگ بحرین از طریق ابتکار «سرمایه‌گذاری در فرهنگ» برای ایجاد مشارکت‌های راهبردی با بخش خصوصی به منظور حمایت از چشم‌انداز فرهنگی در بحرین. این همکاری‌ها می‌تواند شامل آموزش تخصصی برای افزایش آگاهی سرمایه‌گذاران و آمادگی سرمایه‌گذاری در بخش‌های فرهنگی و خلاق در بحرین و همچنین سرمایه‌گذاری مشترک در زیرساخت‌ها و برنامه‌های توسعه مانند جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و سایر فعالیت‌های فرهنگی باشد.

۳) نمایش استعدادها و اعتبارسنجی صنایع فرهنگی و خلاق: ایجاد فرصت‌های تجارت بنگاه به بنگاه و نمایشگاه‌های مشترک در بخش‌های اولویت‌دار مانند فناوری اطلاعات و ارتباطات، هنرهای تجسمی، طراحی، معماری و میراث فرهنگی. این راهبرد می‌تواند استعدادهای بحرینی را در اروپا تقویت کند و متخصصین این حوزه در اتحادیه اروپا را به بحرین برای فعالیت‌های مشترک تولید، تحقیق و توسعه و تجارت بیاورد. «تمکین» و «هیئت توسعه اقتصادی بحرین»، شرکای کلیدی برای فعالیت‌های تبادلی در این بخش خواهند بود؛ همچنین مراکز و شبکه‌های مستقل فرهنگی و خلاق می‌توانند به عنوان مراکز نوآوری و تبادل تقویت شوند.

۲/۲ دولت کویت

کویت در لبه شمالی شبه جزیره عربستان واقع شده است. اکثر جمعیت این کشور در مجموعه شهری پایتخت، کویت، ساکن هستند. تا سال ۲۰۲۲، کویت دارای جمعیتی حدود ۴/۴۵ میلیون نفر بود که از این تعداد، ۱/۴۵ میلیون نفر شهروند کویتی و باقی ۳ میلیون نفر اتباع خارجی از بیش از ۱۰۰ کشور مختلف بودند. چشم‌انداز ۲۰۳۵ کویت بر تنوع اقتصادی از طریق بخش‌های غیرنفتی و گسترش یک اقتصاد دانش‌محور و پایدار تأکید دارد.

اهداف اصلی چشم‌انداز ۲۰۳۵ عبارتند از:

(۱) بازگرداندن نقش رهبری منطقه‌ای کویت به عنوان یک مرکز مالی و تجاری و احیای نقش محوری بخش خصوصی کویت در رهبری توسعه.

(۲) بازسازی موقعیت‌ها، نهادها و مؤسسات مهم کشور، و همچنین ایجاد توانمندی شغلی و افزایش بهره‌وری.

(۳) ارائه زیرساخت‌های جدید، تصویب قوانین مناسب و ایجاد محیط کسب‌وکار مساعد برای توسعه و اطمینان از توسعه منابع انسانی جامع و متوازن. هدف، تقویت ارزش‌های اجتماعی، حفظ هویت جامعه، دستیابی به عدالت، مشارکت سیاسی و آزادی‌هاست.

❖ ۱/۲/۲ چارچوب سیاست‌گذاری برای صنایع فرهنگی و خلاق در کویت

ستون‌های برنامه توسعه ملی چشم‌انداز ۲۰۳۵ شامل: اقتصاد پایدار و متنوع، خدمات مدنی مؤثر، محیط زندگی پایدار، زیرساخت‌های توسعه‌یافته، مراقبت‌های بهداشتی با کیفیت بالا، سرمایه انسانی خلاق و جایگاه جهانی است.

صنایع فرهنگی و خلاق می‌توانند نقشی کلیدی در تحقق چشم‌انداز ۲۰۳۵ و برنامه توسعه ملی مانند حمایت از تنوع اقتصادی، تحریک نوآوری و افزایش جذابیت کشور برای سرمایه‌گذاری، استعدادها و گردشگری، ایفا کنند. تحقیقات و توسعه‌های راهبردی قابل توجهی در حال انجام است تا فرصت‌های موجود در بخش خلاق کویت به‌خوبی شناسایی شوند. در سال ۲۰۱۷، صندوق ملی توسعه کویت یک گزارش درباره اقتصاد خلاق کویت را از طریق بانک جهانی سفارش داد که نتایج آن به شرح زیر است:

«حدود ۳۵,۰۰۰ نفر در بخش خلاق کویت کار می‌کنند که در نتیجه آن صدها میلیون دینار کویتی درآمد از محصولات این بخش به دست می‌آید. این بخش یکی از بزرگ‌ترین بخش‌های غیرنفتی کویت است و معادل ۲۴٪ از ارزش بخش تولید غیرنفتی و ۷۲٪ از بخش خدمات تجاری است.»

تحقیقات بازار نشان داده است:

«این صنعت به اندازه بازار قابل توجهی رسیده است : حدود ۱/۵ برابر بخش تولید مواد غذایی و نوشیدنی، ۵ برابر تولید ماشین‌آلات و ۸ برابر تولید پلاستیک.»

در سال ۲۰۱۹، وزارت اطلاعات و شورای ملی فرهنگ، هنر و ادبیات کویت یک استراتژی اقتصاد خلاق ملی را با همکاری شورای بریتانیا در کویت و مشاوره خلاق تام فلمینگ طرح‌ریزی کردند. استراتژی اقتصاد خلاق ملی قرار است در سال ۲۰۲۳ راه‌اندازی شود و اولویت‌بندی آموزش مهارت‌های خلاق، حمایت از کسب‌وکار و مدیریت، مراکز خلاق و همکاری‌های بین‌المللی را شامل می‌شود.

در پشتیبانی از تمرکز بر توسعه صنایع خلاق، فرهنگ به عنوان پایه‌ای برای تجدید شهروندی و توسعه ملی در نظر گرفته می‌شود. برنامه راهبرد فرهنگی کویت در سال ۲۰۲۲ راه‌اندازی شد. این برنامه با تسهیل شورای ملی فرهنگ، هنر و ادبیات (NCCAL) انجام می‌شود و به سرمایه‌گذاری بر روی استعدادها، اقتصاد خلاق، پایداری نهادی و توسعه دیجیتال اولویت می‌دهد. همچنین هدف این برنامه، راه‌اندازی شش مرکز فرهنگی در تمام شش استان، توسعه فرهنگ کودکان و زنان و اعطای جوایز به افراد خلاق است.

راهبرد اقتصاد خلاق ملی کویت برنامه‌های بلندپروازانه‌ای برای تنوع‌بخشی اقتصادی از طریق صنایع فرهنگی و خلاق و افزایش مشارکت مدنی از طریق توسعه مخاطبان دارد. در مجموع، همراه با راهبرد جدید فرهنگی، هدف این است که فرهنگ را به عنوان پایه‌ای برای توسعه ملی قرار دهند. راهبرد اقتصاد خلاق بر پنج ستون بنا شده است که هر کدام از آن‌ها از همکاری، مشارکت و تخصص اتحادیه اروپا بهره‌مند خواهند شد:

(۱) استعداد: حمایت از استعدادهای خلاق در تمام مراحل توسعه حرفه‌ای و در هر بخش از زنجیره ارزش (از آموزش تا کسب‌وکار).

(۲) زیرساخت‌ها و پشتیبانی: حفظ و بازسازی آثار باستانی و فرهنگی برای پیشبرد اقتصاد خلاق. فراهم‌سازی فضاهای فیزیکی و دیجیتال برای رشد استعدادهای؛ حمایت از تولیدکنندگان خلاق برای ایجاد شبکه‌های جدید و بازاریابی؛ و اطمینان از پشتیبانی‌های تخصصی، از جمله توسعه مالکیت فکری (IP).

(۳) سرمایه‌گذاری: جذب بودجه‌های اختصاصی برای استعدادهای خلاق، هم‌راستاسازی بهتر سرمایه‌گذاری‌های موجود، افزایش سرمایه‌گذاری در دارایی‌های مرتبط با میراث فرهنگی و طبیعی، تقویت همکاری‌های عمومی-خصوصی، و ارائه خدمات تخصصی برای افزایش کارآفرینی و جذب سرمایه‌گذاری.

(۴) تبلیغات: ایجاد یک روایت و پویای قوی برای نشان تجاری «کویت خلاق» با تمرکز بر گردشگری فرهنگی و خلاق.

0) داده‌ها: ایجاد یک رویکرد نظام‌مند برای جمع‌آوری داده‌ها، انتشار، ارزیابی و مقایسه (تا اطمینان حاصل شود که کویت همچنان در رویکرد خود به اقتصاد خلاق نوآور باقی می‌ماند).

موارد اولویت‌داری که در آن‌ها همکاری اتحادیه اروپا و کویت می‌تواند تحول ایجاد کند عبارتند از:

• تأسیس یک صندوق اختصاصی و تدوین یک برنامه سرمایه‌گذاری برای صنایع فرهنگی و خلاق جهت تحریک رشد در این بخش و جذب سرمایه‌گذاری خارجی.

• ایجاد یک برنامه نوآوری به رهبری بخش خصوصی: شامل حمایت از کارآفرینی، تحقیق و توسعه در بخش‌های کلیدی صنایع خلاق و توانمندسازی دیجیتال.

• نمایش نقاط قوت متمایز این صنایع در کویت و ایجاد فعالیت‌های تبادل دانش با مراکز کلیدی فرهنگی در اتحادیه اروپا: برای اعتباربخشی به اقتصاد خلاق کویت و ایجاد فرصت‌های تجاری و تبادل.

واقع در سواحل جنوب شرقی شبه جزیره عربستان و در دهانه خلیج فارس، عمان جمعیتی نزدیک به ۵/۵ میلیون نفر دارد. با میراثی غنی و منحصر به فرد و چشم انداز فرهنگی پویا، عمان یکی از کشورهای است که در اقتصاد خلاق منطقه ای و جهانی باید مورد توجه قرار گیرد.

❖ ۱/۳/۲ چارچوب سیاست گذاری برای صنایع فرهنگی و خلاق عمان

گام های مهمی برای قرار دادن صنایع فرهنگی و خلاق به عنوان بخشی کلیدی از آینده کشور برداشته شده است. این اقدامات به چشم انداز عمان ۲۰۴۰ و راهبرد فرهنگی اخیر مرتبط است. چشم انداز عمان ۲۰۴۰ هدف زیر را دنبال می کند:

«ایجاد جامعه ای از افراد خلاق، مفتخر به هویت خود، نوآور، برخوردار از زندگی شایسته و بهره مند از رفاه پایدار».

چشم انداز ۲۰۴۰ بر تنوع بخشی اقتصادی در کنار اصلاحات اجتماعی که بر رفاه، کیفیت زندگی و افتخار تمرکز دارد، تأکید می کند. فرهنگ به عنوان رکن اصلی این چشم انداز مطرح شده است. در همین راستا، وزارت فرهنگ با برنامه ملی توسعه سرمایه گذاری و صادرات (NAZDAHER) همکاری کرده است تا به بررسی حوزه های توسعه و سرمایه گذاری در صنایع فرهنگی و خلاق بپردازد.

برنامه ملی توسعه سرمایه‌گذاری و صادرات: این برنامه دو هدف راهبردی دارد. اولین هدف، تسهیل شرایط محیط کسب‌وکار از طریق کاهش بوروکراسی، جذاب‌تر کردن عمان برای زندگی، کار و سرمایه‌گذاری است. هدف دوم، پیگیری و تقویت بخش‌های کلیدی تحت مسئولیت این برنامه است که شامل امنیت غذایی (کسب‌وکار کشاورزی)، فناوری اطلاعات و ارتباطات، حمل‌ونقل، هوانوردی، گردشگری، انرژی و معدن می‌شود. فرهنگ و صنایع فرهنگی و خلاق در ادامه برنامه قرار دارد. تیم کوچکی برای صنایع فرهنگی و خلاق تشکیل شده که یک رابط حیاتی با اتحادیه اروپا خواهد بود. این تیم مسئول تدوین راهبرد جدید برای صنایع فرهنگی و خلاق در عمان خواهد بود.

استراتژی فرهنگی عمان ۲۰۲۱-۲۰۴۰: وزارت فرهنگ، ورزش و جوانان، راهبرد فرهنگی عمان را با هدف کمک به «ایجاد جامعه‌ای که بتواند به طور مؤثر به ساخت اکوسیستم فکری و دانش جدید با پایه‌های ملی و فرهنگی مستحکم کمک کند» راه‌اندازی کرد.

ماموریت اصلی این استراتژی به شرح زیر است:

«سازماندهی و توسعه فعالیت‌های فرهنگی و ایجاد محیطی ایده‌آل برای صنایع خلاق با هدف تقویت هویت فرهنگی و دستیابی به رهبری، توسعه و پایداری هم در سطح محلی و هم جهانی.»

این راهبرد یازده فعالیت صنایع فرهنگی و خلاق را به عنوان اولویت‌های خود معرفی کرده است: ۱- هویت و میراث فرهنگی ناملموس ۲- ترجمه و نشر ۳- ادبیات ۴- نسخ خطی ۵- هنرهای تجسمی ۶- هنرهای نمایشی ۷- جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های فرهنگی ۸- تبادل فرهنگی ۹- رویدادها، مسابقات و جوایز فرهنگی ۱۰- کتابخانه‌ها، مراکز فرهنگی و باشگاه‌ها ۱۱- ابتکارات فرهنگی.

و همچنین این برنامه بر هفت موضوع اصلی تأکید دارد: ۱- خلاقیت و توسعه فرهنگی ۲- فرهنگ و جامعه ۳- صنایع خلاق و فرهنگی ۴- هویت فرهنگی ۵- سرمایه گذاری های فرهنگی ۶- سیاست ها و قوانین فرهنگی ۷- تبادل فرهنگی

❖ ۲/۳/۲. فرصت های همکاری و تبادل میان اتحادیه اروپا و عمان

به طور کلی، نیاز به یک برنامه ملی توسعه صنایع خلاق و فرهنگی وجود دارد تا چشم انداز و رهبری کلان را ارائه دهد و اطمینان حاصل شود که جنبه های سیاست فرهنگی با رویکردهای تجاری، سرمایه گذاری و نوآوری مرتبط هستند. این برنامه می تواند از طریق چارچوب سیاستی ملی برای صنایع خلاق و فرهنگی، که اتحادیه اروپا می تواند از آن حمایت کند، به تصویب برسد. روند ایجاد این چارچوب باید شامل مشارکت عمومی و خصوصی به صورت دقیق و همکارانه باشد تا یک چشم انداز و رویکردی منحصراً عمانی شکل گیرد.

اتحادیه اروپا می تواند تخصص خود را در مدل های موفق سرمایه گذاری و تنظیم گری برای صنایع خلاق و همچنین در مدل های حمایت و آموزش ارائه دهد. همچنین می تواند به عمان در تبدیل شدن به الگویی برای صنایع خلاق و توسعه پایدار کمک کند.

حوزه های کلیدی که همکاری و تبادل میان اتحادیه اروپا و عمان می تواند تفاوت ایجاد کند:

• توسعه داده ها و شواهد آماری: حمایت از شرکای عمانی برای ایجاد یک مبنای ارزیابی قوی برای صنایع فرهنگی و خلاق که از طریق آن بتوان تأثیر سرمایه گذاری ها و حمایت های آتی را اندازه گیری و مقایسه های بین المللی را انجام داد.

این امر نیاز به بازبینی در روش‌های طبقه‌بندی صنعتی و شغلی و تحقیقات اولیه جدید برای درک دقیق‌تر از مشخصات و پویایی‌های صنایع فرهنگی و خلاق عمان دارد.

• تعلیم متخصصین و تبادل نگاه به نگاه: اتصال صنایع فرهنگی و خلاق عمان با هم‌تایان اروپایی، تسهیل تبادل دانش و حمایت از انتقال مهارت‌ها. این همکاری‌ها شامل برنامه‌هایی جهت توسعه دوره‌های آموزشی مرتبط با صنایع خلاق، آموزش‌های تحصیلات عالی و روش‌های تحقیق و توسعه است.

• کارآفرینی و مدیریت: تسریع توسعه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در صنایع فرهنگی و خلاق.

• زیرساخت‌ها: حمایت از نوآوری در زیرساخت‌های فرهنگی، جاری‌سازی نوآوری دیجیتال و حمایت از توسعه پایدار در جشنواره‌ها و رویدادها.

• گردشگری فرهنگی: تدوین برنامه‌هایی که فراگیر، ارزش‌آفرین و دوستدار محیط زیست باشند.

• فیلم‌سازی: حمایت از نیروی کار ماهر برای توسعه محتوای داخلی و خدمات‌دهی به تولیدات خارجی با نیاز کم به واردات نیروی انسانی و تجهیزات.

• سرمایه‌گذاری با تأثیر اجتماعی: جایگاه‌یابی صنایع فرهنگی و خلاق به‌عنوان راهی برای ایجاد فرصت‌ها برای جوانان و تضمین مسیرهای توسعه در مناطق روستایی و شهرهای کوچک‌تر.

• نوسازی میراث طبیعی و فرهنگی: شناسایی راه‌هایی برای بازآفرینی دارایی‌های میراثی به‌عنوان فضاها و پلتفرم‌ها برای صنایع فرهنگی و خلاق.

۴/۲ پادشاهی عربستان سعودی

عربستان سعودی بزرگ‌ترین کشور در شورای همکاری خلیج فارس و پنجمین کشور بزرگ از نظر مساحت در آسیا است. با جمعیتی نزدیک به ۳۹ میلیون نفر و وجود شهرهای بزرگ و مناظر طبیعی و میراث فرهنگی متنوع، عربستان سعودی در مقایسه با سایر کشورهای عضو این شورا مقیاس متفاوتی دارد. این امر ارزیابی نقش و ظرفیت صنایع فرهنگی و خلاق را پیچیده‌تر می‌کند. در واقع، با حضور وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و کمیسیون‌های متعدد که در زمینه‌های مرتبط با اقتصاد خلاق فعالیت دارند، همکاری و شراکت نیازمند رویکردی ویژه است و موفقیت در همکاری‌های اتحادیه اروپا و عربستان سعودی احتمالاً در طیف وسیعی از حوزه‌ها با ترکیبات مختلف شراکت توسعه خواهد یافت.

در سال‌های اخیر، عربستان سعودی روندی از آزادی‌خواهی و حرکت به سوی رویکردی پیشروتر نسبت به نقش هنر و فرهنگ در جامعه نشان داده است. این تغییر بخشی از «چشم‌انداز ۲۰۳۰» و برنامه دولت است که صنایع خلاق را به عنوان یکی از بخش‌های کلیدی برای تنوع‌بخشی اقتصادی، اشتغال و رشد اقتصادی شناسایی می‌کند. هدف این برنامه، افزایش سهم بخش خلاق در تولید ناخالص داخلی به ۳ درصد، تولید ۲۰ میلیارد دلار درآمد و ایجاد بیش از ۱۰۰ هزار شغل تا سال ۲۰۳۰ است. برای دستیابی به این هدف، دولت در حال سرمایه‌گذاری در پروژه‌ها و برنامه‌های زیرساختی به منظور حمایت از توسعه این بخش است؛ از جمله زیرساخت‌های فرهنگی جدید، مراکز خلاقانه، حمایت از کسب‌وکارها و آموزش که همگی تحت شراکت‌های عمومی-خصوصی است.

وزارت فرهنگ عربستان سعودی که در سال ۲۰۱۸ تأسیس شده است، اعلام کرده که توصیف چشم‌انداز این وزارتخانه بدین صورت است: «رونق هنر و فرهنگ در سراسر عربستان سعودی که باعث غنای زندگی‌ها، تقویت هویت ملی و تفاهم بین مردم می‌شود.»

پیشرفت‌ها به سرعت انجام شده است. در سال‌های اخیر، عربستان سعودی اولین هفته مد عربی خود را برگزار و از غرفه ملی جدید خود در جشنواره فیلم کن رونمایی کرد و در بیشتر جشنواره‌ها و نشست‌های جهانی حضور فعال داشت. علاوه بر تأثیر اقتصادی مستقیم صنایع خلاق، دولت عربستان همچنین به دنبال استفاده از قدرت نرم این بخش برای ارتقای تصویر جدید کشور است.

صنایع فرهنگی و خلاق عربستان سعودی تقاضای فزاینده‌ای را در سطح جهانی نشان می‌دهند. سازمان ملل متحد گزارش می‌دهد که در سال ۲۰۱۴، ارزش صادرات محصولات خلاق عربستان سعودی ۷۴۶/۹۷ میلیون دلار بوده است که نسبت به ۳۰۸/۵ میلیون دلار در سال ۲۰۰۵ افزایش داشته است. به نظر می‌رسد اتحادیه اروپا بازار صادراتی در حال رشدی برای عربستان سعودی باشد، به طوری که تقاضا از ۷ درصد در سال ۲۰۰۵ به ۳۰ درصد در سال ۲۰۱۴ افزایش یافته است. همچنین آسیا بیش از ۶۰ درصد از تقاضای بازار عربستان سعودی برای صنایع فرهنگی و خلاق را تأمین می‌کند. با این حال، بیشتر این صادرات در بخش مد و طراحی است که ۸۰ درصد از صادرات خلاق کشور را شامل می‌شود (سازمان ملل متحد، ۲۰۱۸). این مهم، نشان‌دهنده توسعه‌نیافتگی بخش‌هایی از اقتصاد خلاق مانند تولیدات صوتی - تصویری، رسانه‌های جدید، هنرهای نمایشی، هنر و صنایع دستی، هنرهای تجسمی و نشر است.

❖ ۱/۴/۲ زمینه سیاست‌گذاری برای صنایع فرهنگی و خلاق در عربستان سعودی

تحرك بخشیدن به رشد دوباره صنایع فرهنگی و خلاق در عربستان سعودی و تعیین هدف ۳ درصد از تولید ناخالص داخلی، در چارچوب چشم‌انداز ۲۰۳۰ این کشور انجام می‌شود. این برنامه توسعه ملی عمدتاً شامل سه چشم‌انداز اصلی است: جامعه‌ای پویا، اقتصادی شکوفا، و ملتی بلندپرواز.

راهبرد فرهنگی عربستان در حمایت از این چشم‌انداز، به دنبال ایجاد و تقویت فرهنگی زنده و پویا در عربستان سعودی است که هم به گذشته خود وفادار بماند و هم به آینده بنگرد. این راهبرد با گرامی داشتن میراث فرهنگی و شکوفا کردن اشکال جدید و الهام‌بخش از بیان هنری برای همه، اهداف اصلی زیر را دنبال می‌کند: ترویج فرهنگ به عنوان شیوه‌ای از زندگی، فراهم کردن زمینه‌ای برای مشارکت فرهنگ در رشد اقتصادی، و ایجاد فرصت‌هایی برای تبادلات فرهنگی جهانی.

برنامه برگزاری مسابقات ورزش‌های الکترونیکی و بازی‌های رایانه‌ای عربستان حول سه محور اصلی می‌چرخد: بهبود تجربه بازیکنان، ایجاد فرصت‌های جدید و دستیابی به تأثیرات اقتصادی که ۵۰ میلیارد ریال سعودی (تقریباً ۱۱/۷ میلیارد پوند) به تولید ناخالص داخلی کشور اضافه کند.

راهبرد گردشگری عربستان نیز بعد فرهنگی قوی دارد، به ویژه در زمینه احیای میراث و برگزاری جشنواره‌ها و رویدادها. در این برنامه آمده است: «تا سال ۲۰۲۲، ده مقصد گردشگری شامل ۳۵ مکان خواهد بود و هدف، جذب ۱۰۰ میلیون بازدیدکننده، مشارکت ۱۰ درصدی در تولید ناخالص داخلی و ایجاد یک میلیون شغل جدید تا سال ۲۰۳۰ است.»

در انتها باید اشاره داشت، راهبرد صندوق توسعه ملی، تأسیس صندوق توسعه ملی جدید را به عنوان اصلی‌ترین عامل در دستیابی به اهداف اجتماعی و اقتصادی چشم‌انداز ۲۰۳۰ تسهیل کرده است. این صندوق پروژه‌ها و سرمایه‌گذاری‌های خاصی را تسهیل می‌کند که می‌تواند به صنایع فرهنگی و خلاق مرتبط باشد.

❖ ۲/۴/۲ فرصت‌های همکاری و تبادل بین اتحادیه اروپا و عربستان سعودی

با اجرای برنامه چشم‌انداز ۲۰۳۰، عربستان سعودی متعهد به ساخت یک اقتصاد خلاق پویا است که فرصت‌های شغلی ایجاد می‌کند، رشد اقتصادی را تقویت می‌کند و فرصت‌های سرمایه‌گذاری و همکاری‌های بین‌المللی را فراهم می‌سازد. عربستان سعودی می‌خواهد یک بازیگر جدی در اقتصاد خلاق جهانی باشد. این چشم‌انداز، فرصت‌های متعدد کوتاه‌مدت و بلندمدت برای تجارت و تبادل بین اتحادیه اروپا و عربستان سعودی را فراهم می‌کند.

در حالی که سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در این بخش انجام می‌شود، همچنان خلاهای زیادی در ظرفیت و تخصص احساس می‌شود. در این مسیر چالش‌های ساختاری نیز همچون آگاهی محدود داخلی از فرصت‌های شغلی در صنایع خلاق، دسترسی محدود بخش‌های کلیدی از جمعیت به بازار کار این بخش و شناخت محدود جهانی از برند عربستان سعودی وجود دارد.

در مجموع، عربستان سعودی به توسعه نوعی چارچوب سیاست ملی برای صنایع خلاق نیاز دارد. این چارچوب می‌تواند کار کمیسیون‌های مختلف را به هم متصل کند و جهت‌گیری راهبردی کلی در این بخش را فراهم کند.

سپس این چارچوب می‌تواند از طریق اولین برنامه ملی توسعه اقتصاد خلاق در عربستان سعودی فعال شود. این برنامه احتمالاً نیازمند هدایت توسط یک آژانس اختصاصی توسعه است. اتحادیه اروپا می‌تواند از این فرآیند از طریق راهنمایی‌های کارشناسی بر اساس بهترین شیوه‌های بین‌المللی پشتیبانی کند.

جمع‌بندی

این گزارش نمای کلی از چشم‌انداز صنایع فرهنگی و خلاق در چهار کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس ارائه داده است. همچنین بینشی درباره مشخصات و پویایی فعالیت‌های خلاق، سیاست‌ها، مشارکت‌ها و زمینه‌های سرمایه‌گذاری و فرصت‌های تجارت و همکاری بین اتحادیه اروپا و کشورهای عضو این شورا ارائه کرده است. در منطقه‌ای پیچیده و به‌سرعت در حال تغییر، به‌ویژه با شتاب در دیجیتالی شدن و بازسازی پس از کرونا، احتمالاً برخی از فعالیت‌های کلیدی نادیده گرفته شده‌اند، در حالی که برخی از پروژه‌ها و برنامه‌های معرفی شده در این گزارش به طور اجتناب‌ناپذیری با گذشت زمان، نقش و تمرکز خود را تغییر خواهند داد. با این حال، واضح است که هر یک از چهار کشور با توسعه برنامه‌ها و چشم‌اندازهای ملی خود، مراجع مختلفی دارند که اتحادیه اروپا می‌تواند با آن‌ها وارد گفتگو شود و فرصت‌های تجارت و همکاری را کشف کند.

